

Joanna MayUniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ORCID: 0000-0001-8660-0784

**ZARZUT PRZEDAWNIENIA
JAKO PODSTAWA POWÓDZTWA OPOZYCYJNEGO
W OBLICZU ZMIAN K.P.C.
(USPRAWNIENIE POSTĘPOWANIA CZY OGRANICZENIE
DOTYCHCZASOWYCH ROZWIĄZAŃ PRAWNYCH)**

Wprowadzenie

Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw do k.p.c. dodano art. 782¹ § 1 pkt 2, art. 797 § 1¹, art. 804 § 2 i art. 825 pkt 1¹ k.p.c.¹ Przepisy te zasadniczo zmieniły dotychczasowe reguły poprzez odstąpienie od badania przedawnienia wyłącznie w postępowaniu rozpoznawczym na rzecz badania tej trudnej materialnoprawnej kwestii w postępowaniu klauzulowym i egzekucyjnym. Niestety nie są to zmiany idące we właściwym kierunku.

Nowe przepisy poszerzają zakres kognicji sądu w postępowaniu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, zmieniają też funkcje tego postępowania w niepożądanym sposób. Nowelizacja, nakładając na komornika obowiązek badania przedawnienia, wypacza obowiązującą w postępowaniu egzekucyjnym zasadę, zgodnie z którą komornik nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności roszczenia objętego tytułem wykonawczym. W efekcie zastosowane rozwiązania utrudniają wierzycielowi urzeczywistnienie prawa do ochrony prawnej.

Celem opracowania jest rozważenie, na ile zmiany k.p.c. wpłynęły na zakres zastosowania powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w powołaniu na przedawnienie.

¹ Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1469) z mocą obowiązującą od 21 sierpnia 2019 r.

Istota i charakter prawny powództwa opozycyjnego

Powództwo opozycyjne jest niekwestionowanym środkiem merytorycznej obrony dłużnika. Z jego pomocą dłużnik może żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia. Uwzględnienie powództwa dłużnika w zależności od treści wydanego przez sąd wyroku całkowicie uniemożliwia wszczęcie lub dalsze prowadzenie postępowania egzekucyjnego albo też pozwala na wszczęcie bądź kontynuowanie postępowania egzekucyjnego jedynie co do części świadczenia lub w ograniczonym zakresie określonym w treści wyroku.

Powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności należy do grupy powództw o ukształtowanie. Wszczęcie, jak i prowadzenie egzekucji nie stanowią koniecznej przesłanki tego powództwa². Terminem początkowym na wytoczenie powództwa opozycyjnego jest nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, końcowym zaś – skuteczne wyegzekwowanie świadczenia określonego w tytule wykonawczym³. Możliwe jest zatem wytoczenie powództwa opozycyjnego nawet po zakończeniu postępowania egzekucyjnego, gdy nie doprowadziło ono do całkowitego zaspokojenia wierzyciela. Powództwo to służy dłużnikowi dążącemu do wyeliminowania tytułu wykonawczego z obrotu prawnego.

Powództwo opozycyjne może zostać oparte na podstawach określonych w art. 840 § 1 k.p.c. Jedną z nich jest przedawnienie roszczenia jako zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie nie może być egzekwowane⁴. Co ważne, przesłanką tego powództwa mogą być zdarzenia zaistniałe po powstaniu tytułu egzekucyjnego. Jeśli jednak tytułem jest orzeczenie sądowe, to dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.)⁵.

² Zob. E. Wengerek, *Przeciwegzekucyjne powództwa dłużnika*, Warszawa 1967, s. 18.

³ Zob. postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. III CZP 63/18, Legalis nr 1865169.

⁴ W doktrynie na gruncie nicobowiązującego już stanu prawnego przedawnienie uznawano albo za zdarzenie prowadzące do wygaśnięcia zobowiązania, albo za zdarzenie, wskutek którego świadczenie objęte tytułem egzekucyjnym nie może być egzekwowane. Bliżej: *ibidem*, s. 99 i n.

⁵ Podstawą pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego obejmującego orzeczenie sądowe nie mogą być takie okoliczności faktyczne, które zostały pominięte w postępowaniu rozpoznawczym jako spóźnione albo nie zostały w ogóle zgłoszone. Podstawę do uwzględnienia powództwa opozycyjnego z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. mogą dawać tylko takie zdarzenia, które nastąpiły po powstaniu tytułu egzekucyjnego albo po zamknięciu rozprawy, po której wydano tytuł egzekucyjny, i jednocześnie na skutek których zobowiązanie objęte tytułem wygasło. Są to wszelkie zdarzenia wywołujące taki skutek na gruncie prawa cywilnego materialnego (np. spełnienie świadczenia, potrącenie, odwołanie, przyjęcie innego świadczenia przez wierzyciela w zamian za objęte tytułem, niemożność świadczenia, zwolnienie z długu). Ponadto są to wszelkie zdarzenia wywołujące na gruncie prawa cywilnego taki skutek, że zobowiązanie objęte tytułem nie może być egzekwowane (np. przedawnienie, odroczenie terminu spełnienia świadczenia, rozłożenie świadczenia na raty). Tak: wyrok SA w Gdańsku z 5 kwietnia 2019 r., sygn. I ACa 379/18, Legalis nr 1997435.

Według ugruntowanego stanowiska judykatury podniesienie zarzutu przedawnienia zarówno z perspektywy prawa materialnego, jak i prawa procesowego nie wymaga użycia konkretnego zwrotu „podnoszę zarzut przedawnienia” lub wyraźnego oświadczenia, że z powołaniem się na zarzut przedawnienia dłużnik odmawia zaspokojenia egzekwowanego roszczenia. Wystarczające jest, że zamiar skorzystania z zarzutu przedawnienia wynika z całokształtu zachowania strony w procesie. W konsekwencji sposób podniesienia tego zarzutu jest obojętny, byleby tylko złożone oświadczenie woli wyrażało wolę skorzystania z tego zarzutu w sposób dostateczny (art. 60 k.c.)⁶.

Zarzut przedawnienia jest zarzutem materialnoprawnym o charakterze pre-remptoryjnym, co oznacza, że jego podniesienie niweczy prawo wierzyciela. Podnosząc zarzut przedawnienia, dłużnik nie kwestionuje istnienia roszczenia, wskazuje jedynie, że ze względu na określony w ustawie upływ czasu roszczenie to nie może zostać uwzględnione⁷. Materialnoprawnym skutkiem przedawnienia nie jest wygaśnięcie roszczenia, ale możliwość uchylecia się od jego zaspokojenia (art. 117 § 2 k.c.), co nie jest równoznaczne z niedopuszczalnością dochodzenia tego roszczenia. Wierzyciel może bowiem wytoczyć powództwo o przedawnione roszczenie, a podniesienie przez dłużnika zarzutu przedawnienia jest równoznaczne z niemożnością jego uwzględnienia i w efekcie prowadzi do oddalenia powództwa⁸.

Przechodząc na grunt powództwa opozycyjnego, należy przyjąć, że skoro dłużnik występuje z tym powództwem w powołaniu na jedną z określonych w art. 840 k.p.c. podstaw jego wytoczenia, którą jest przedawnienie, to można się spodziewać, że w treści pozwu nie tylko w dostateczny sposób wyrazi wolę skorzystania z instytucji przedawnienia, ale wyraźnie powoła się na tę instytucję. Na legitymowanym czynnie dłużniku spoczywa bowiem ciężar dowodu w zakresie wykazania zasadności żądania pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności. Dłużnik powinien więc wykazać, że roszczenie objęte tytułem wykonawczym rzeczywiście uległo przedawnieniu w całości lub w części (art. 6 k.c.)⁹, co pozwala na uwzględnienie powództwa opozycyjnego.

Zarzut przedawnienia jako podstawa powództwa opozycyjnego przed nowelizacją k.p.c. z 4 lipca 2019 r.

Istota przedawnienia polega na tym, że po upływie określonego w ustawie okresu ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego

⁶ Zob. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. II CSK 664/17, OSNC 2019, nr 7–8, poz. 79.

⁷ Zob. J. Gwiazdomorski, *Podstawowe problemy przedawnienia*, „Nowe Prawo” 1955, nr 1, s. 15 i n.

⁸ J. Gwiazdomorski, *Przedawnienie czy zarzut przedawnienia?*, „Nowe Prawo” 1955, nr 4, s. 45 i n.

⁹ Zob. J. Gwiazdomorski, *Podstawowe problemy...*, s. 16 i n.; A. Niedużak, *Glosa do wyroku SN z dnia 19 sierpnia 2004 r.*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 10, s. 132 i n.; T. Pałdyna, *Przedawnienie w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2009, s. 260.

zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednak zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne (art. 117 § 2 k.c.). Przepis ten w niezmienionym brzmieniu obowiązuje, począwszy od 1 października 1990 r., ale w wyniku zmiany k.c. dokonanej ustawą z dnia 13 kwietnia 2018 r.¹⁰, polegającej na dodaniu nowego art. 117 § 2¹ k.c., w stosunku do roszczeń przeciwko konsumentom od 9 lipca 2018 r. sąd bada przedawnienie z urzędu¹¹. *De lege lata* badanie przez sąd przedawnienia uzależnione jest więc od rodzaju stosunków prawnych, z których wynika ulegające przedawnieniu roszczenie majątkowe. Co do zasady zatem w obrocie powszechnym i profesjonalnym utrzymano dotychczasowe reguły, czyli badanie przez sąd, czy dochodzone przez powoda roszczenie nie jest przedawnione, następuje wyłącznie na zarzut dłużnika (art. 117 § 2 k.c.)¹², z urzędu natomiast wyłącznie co do roszczeń przysługujących przeciwko konsumentom.

W rezultacie tej zmiany wprowadzenie art. 117 § 2¹ k.c. wyeliminowało stosowanie powództwa opozycyjnego w sprawach roszczeń dochodzonych przeciwko konsumentom. W sytuacji, gdyby sąd pierwszej instancji nie uwzględnił z urzędu przedawnienia roszczenia przeciwko konsumentowi, to pozwany-dłużnik powinien wnieść apelację, powołując się na naruszenie przez sąd prawa materialnego. Uprawomocnienie się wyroku sądu pierwszej instancji w wyniku oddalenia apelacji lub niezaskarżenie tego wyroku sądu pierwszej instancji zamyka kwestię przedawnienia. Przedawnienie w tego typu sprawach nie mogłoby więc stanowić podstawy do wytoczenia powództwa opozycyjnego. Przedawnienie jako zdarzenie, skutek którego zobowiązanie nie może być egzekwowane, powinno nastąpić co do zasady po powstaniu tytułu egzekucyjnego, ewentualnie po zamknięciu rozprawy (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Powództwo opozycyjne nie służy weryfikacji prawomocnego orzeczenia, nie może podważać jego ustaleń¹³. Nie jest to także środek, za pomocą którego możliwe byłoby korygowanie błędów popełnionych w poprzednio toczącym się procesie cywilnym poprzez podniesienie zarzutu, o którym strona zapomniała, czy powołanie po raz kolejny zarzutu, który nie był przedmiotem rozpoznania, bo sąd go pominął jako spóźniony.

¹⁰ Ustawa z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1104).

¹¹ Konsekwencją zmian k.c. dokonanych ustawą z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 1104) było również dodanie pkt 1¹ do art. 187 § 1 k.p.c. określającego warunki formalne pozwu. Zgodnie z nowo dodanym przepisem pozw powinien zawierać oznaczenie daty wymagalności roszczenia w sprawach o zasądzenie roszczenia. Zgodzić się należy z uwagą P. Machnikowskiego, że zwrot, który powinien zostać w tym przypadku użyty, to „w sprawach o zasądzenie świadczenia”, a nie roszczenia. P. Machnikowski, *Nowelizacja przepisów Kodeksu cywilnego o przedawnieniu roszczeń*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 9, s. 7.

¹² Zob. szerzej: K. Wielgus, *Nowelizacja instytucji przedawnienia w polskim kodeksie cywilnym z 13 kwietnia 2018 r. – analiza prawna*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2019, nr 2, s. 110 i n.

¹³ E. Wengerek, *Przeciwegzekucyjne powództwa...*, s. 50 i n.

W pozostałym zakresie, a więc oprócz roszczeń przeciwko konsumentom, tzn. w obrocie powszechnym i profesjonalnym, dłużnik, domagając się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności, mógł oprzeć powództwo na zarzucie przedawnienia. Według art. 117 § 2 k.c. sam upływ terminu przedawnienia nie wywołuje skutku, jakim jest pozbawienie roszczenia zaskarżalności. Brak zaskarżalności jest przy tym rozumiany szeroko, nie tylko w odniesieniu do braku możliwości skutecznego dochodzenia roszczenia w cywilnym postępowaniu rozpoznawczym, lecz obejmuje wszelkie sposoby przymusowego wykonania zobowiązania, a więc dotyczy również postępowania egzekucyjnego¹⁴.

Upływ terminu przedawnienia powoduje powstanie po stronie tego, przeciw komu przysługuje roszczenie, zarzutu peremptoryjnego definitywnie paraliżującego roszczenie wierzyciela. Zarzut ten jest uznawany za prawo podmiotowe kształtujące. Skorzystanie z zarzutu jest prawem dłużnika, od jego bowiem woli zależy, czy oświadczy, że uchyła się od zaspokojenia roszczenia (art. 117 § 2 k.c.). Oświadczenie takie jest aktem jednostronnym i trwale kształtuje sytuację prawną przeciwnika¹⁵. Do oświadczenia o uchyleniu się od zaspokojenia roszczenia stosuje się zasady obowiązujące przy składaniu oświadczeń woli¹⁶. Korzystając z przedawnienia, dłużnik realizuje swoje prawo podmiotowe, sposób wykonywania tego prawa podlega jednak ocenie sądu; sąd może więc nie uwzględnić zgłoszonego przez pozwanego zarzutu, jeśli uzna, że stanowi on nadużycie prawa¹⁷.

Jak podał w jednym z orzeczeń Sąd Najwyższy¹⁸, brak jest podstaw, aby odmiennie traktować sytuację, w której roszczenie jest już stwierdzone prawomocnym wyrokiem. Konsekwentnie należy przyjąć, że dłużnik może podnieść zarzut przedawnienia najwcześniej po upływie terminu przedawnienia z art. 125 k.c. i adresatem jest wierzyciel, a sąd wówczas, gdy toczy się właściwe postępowanie. W postępowaniach poprzedzających postępowanie egzekucyjne (a więc m.in. w postępowaniu klauzulowym), a także w postępowaniu egzekucyjnym toczącym się przed organem egzekucyjnym (sądem, komornikiem) zarzut przedawnienia jest

¹⁴ Postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. III CZP 63/18, Legalis nr 1865169.

¹⁵ Powołanie się przez pozwanego (dłużnika) na upływ czasu uprawniający go do uchylenia się od zaspokojenia roszczenia jest oświadczeniem woli, którego skuteczność należy oceniać na podstawie art. 61 k.c. Powołanie się przez pozwanego na to oświadczenie złożone przed wytoczeniem powództwa wywoła skutki w sferze prawa materialnego, z kolei podniesienie zarzutu przedawnienia dopiero w toku procesu cywilnego podlega ocenie zarówno na gruncie prawa materialnego, jak i procesowego. Zob. A. Stępień-Sporek, F. Sporek, *Przedawnienie i terminy zawite*, Warszawa 2009, s. 39 i n.

¹⁶ Zob. wyrok SN z dnia 19 sierpnia 2004 r., sygn. V CK 38/04, Legalis nr 141266.

¹⁷ F. Zoll, *Glosa do orzeczenia SN z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 5, s. 74 i n.

¹⁸ Postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. III CZP 63/18, Legalis nr 1865169. Zob. też: M. Wilejczyk, *Nadużycie zarzutu przedawnienia przez dłużnika czy nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia ze względu na szczególne okoliczności leżące po stronie wierzyciela – uwa-gi de lege ferenda*, „Monitor Prawniczy” 2014, nr 5, s. 250 i n.

bezskuteczny, nie są to jednak właściwe postępowania, bowiem organy, przed którymi toczą się te postępowania, nie mają kompetencji do badania skuteczności materialnej roszczenia¹⁹. Po powstaniu tytułu wykonawczego właściwym postępowaniem dla podniesienia zarzutu przedawnienia jest, jak się powszechnie przyjmuje, powództwo opozycyjne z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.²⁰ Dłużnik dla udaremnienia egzekucji roszczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem, ale przedawnionego w myśl art. 125 k.c., powinien wytoczyć powództwo z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., wskazując w pozwie, że uchyła się od spełnienia świadczenia z powodu upływu terminu przedawnienia. Takie oświadczenie dłużnika spełniające warunki z art. 61 k.c. powoduje, że zobowiązanie jako naturalne nie może być egzekwowane²¹.

Do nowelizacji z 4 lipca 2019 r. badanie materialnoprawnej kwestii przedawnienia było domeną sądu w postępowaniu rozpoznawczym.

Wpływ nowelizacji k.p.c. z 4 lipca 2019 r. na zakres zastosowania powództwa opozycyjnego

W wyniku nowelizacji z 4 lipca 2019 r.²² do k.p.c. zostało dodanych kilka przepisów dotyczących przedawnienia, tj. art. 782¹ § 1 pkt 2, art. 797 § 1¹, art. 804 § 2 i art. 825 pkt 1¹. Dwa z nich nakładają na sąd (art. 782¹ § 1 k.p.c.) oraz na komornika sądowego (804 § 2 k.p.c.) obowiązek badania, czy nie nastąpiło przedawnienie. Przepisy te, obowiązujące od 21 sierpnia 2019 r., nie precyzują, czy ich zastosowanie może nastąpić w każdym przypadku przedawnienia roszczenia, czy też jedynie w zakresie roszczeń przysługujących przeciwko konsumentowi²³.

Nowe rozwiązania są niepokojące z co najmniej dwóch względów. Po pierwsze, ich brzmienie może prowadzić do wniosku, że sąd oraz komornik są obowiązani badać z urzędu przedawnienie niezależnie od tego, z jakiego stosunku prawnego wynika roszczenie majątkowe (a więc nie tylko w zakresie roszczeń przeciwko konsumentom, ale także w obrocie powszechnym i profesjonalnym)²⁴. Po drugie zaś, nowe przepisy ograniczają zastosowanie powództwa opozycyjnego w praktyce stosowania prawa.

¹⁹ Postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. III CZP 63/18, Legalis nr 1865169.

²⁰ Por. orzeczenie SN z dnia 30 października 1958 r., sygn. I CR 880/58, OSNCK 1960, nr 2, poz. 42; postanowienia SN: z dnia 27 lutego 1969 r., sygn. II CZ 37/69, OSP 1970, nr 2, poz. 34 i z dnia 18 marca 1971 r., sygn. I CZ 110/70, Legalis nr 15287.

²¹ Postanowienie SN z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. III CZP 63/18, Legalis nr 1865169.

²² Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1469).

²³ Tak: Z. Woźniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2019, art. 782¹ k.p.c., teza 7–8.

²⁴ Tak: A. Torbus, *Wpływ przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym na bieg postępowania egzekucyjnego*, referat wygłoszony 29 listopada 2019 r. w Krakowie na Konferencji „Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe rozwiązania prawne”.

Odnosząc się do pierwszej z poruszanych kwestii, trzeba przyznać, że wprowadzone do k.p.c. art. 782¹ § 1 pkt 2 i 804 § 2 k.p.c. nie odwołują się do rozwiązań art. 117 § 2¹ k.c. Można postawić pytanie, czy oby na pewno muszą? W mojej ocenie przepisy prawa procesowego, których zadaniem jest urzeczywistnienie prawa materialnego, nie muszą w swej treści podkreślać, że podejmowanie środków procesowych następuje w granicach określonych przez przepisy prawa materialnego. Przede wszystkim taka wykładnia nie dałaby się pogodzić z nowo dodanym do k.c. art. 117 § 2¹, zgodnie z którym po upływie terminu przedawnienia nie można się domagać zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi. Przyjęcie, że stosownie do art. 782¹ § 1 pkt 2 i art. 804 § 2 k.p.c. odpowiednio sąd i komornik dokonują badania, czy roszczenie objęte tytułem egzekucyjnym lub wykonawczym nie uległo przedawnieniu, oznaczałoby, że ustawodawca wprowadził w przepisach k.p.c. dalej idące rozwiązania niż te obowiązujące w k.c. Trudno przyjąć, by ustawodawca, dokonując i tak zbyt daleko idącej ingerencji w kwestię badania przedawnienia, wprowadzał niejako „tylnymi drzwiami”, a więc nie poprzez zmianę k.c., tylko k.p.c., ograniczenia w dochodzeniu roszczeń. Tego typu zmiana wypaczałaby sens wprowadzenia art. 117 § 2¹ k.c.

Wydaje się zatem, że wykładni rozwiązań przyjętych w art. 782¹ § 1 pkt 2 i art. 804 § 2 k.p.c. należy dokonywać przez pryzmat unormowań z art. 117 § 2¹ k.c., a więc sąd w postępowaniu klauzulowym, a komornik na etapie wszczęcia postępowania egzekucyjnego z urzędu badają, czy roszczenie dochodzone przeciwko konsumentowi nie uległo przedawnieniu. Poza zakresem badania sądu i komornika jest przedawnienie w obrocie powszechnym i profesjonalnym²⁵.

Po drugie zaś, nowe unormowania wyraźnie ograniczają zakres zastosowania powództwa opozycyjnego. W zasadzie od wszczęcia postępowania o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności do momentu wszczęcia postępowania egzekucyjnego daje się zauważyć, że dłużnik nie tyle jest chroniony, ile wręcz wyręczany przez sąd lub komornika. Funkcją ochronną można było tłumaczyć wprowadzenie do k.c. art. 117 § 2¹, natomiast wprowadzenie do k.p.c. art. 782¹ § 1 pkt 2 i art. 804 § 2 prowadzi do zachwiania równowagi procesowej i nie sposób działań ustawodawcy tłumaczyć dążeniem do urzeczywistnienia

²⁵ Tak: Z. Woźniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2019, teza 7–8; D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. T. Szanciło, Warszawa 2019, art. 782¹ k.p.c., teza 2. W ocenie K. Flagi-Gieruszyńskiej dodanie art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. stanowi konsekwencję zmian wprowadzonych przez ustawodawcę co do przedawnienia roszczeń, w szczególności w odniesieniu do roszczeń dochodzonych przeciwko konsumentowi. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 782¹ k.p.c., teza 2.

ochrony prawnej, chyba że dłużnika kosztem wierzyciela. Podczas gdy dłużnik jest wyjątkowo chroniony, na wierzyciela nałożone zostały nowe obowiązki w postaci przedstawienia dokumentu, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia (art. 782¹ § 1 pkt 2, art. 797 § 1¹, art. 804 § 2 k.p.c.). W tym miejscu wypada jedynie przypomnieć, że art. 123 k.c. co do zasady nie przewiduje szczególnej formy dla czynności przerywającej bieg terminu przedawnienia²⁶. Nietrudno wyobrazić sobie sytuację, że dłużnik składa oświadczenie o uznaniu roszczenia (art. 123 pkt 2 k.c.) w obecności kilku świadków bez dochowania formy pisemnej²⁷. Okoliczność ta przed zmianą k.p.c. obowiązującą od 21 sierpnia 2019 r. mogłaby być przedmiotem dowodu w procesie o zapłatę lub też w ramach podjętej przez wierzyciela obrony po wytoczeniu przeciwko niemu przez dłużnika powództwa opozycyjnego opartego na zarzucie przedawnienia (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). *De lege lata* wierzyciel nie byłby w stanie wykazać dokumentem, że nastąpiła przerwa biegu przedawnienia i w efekcie sąd odmówiłby nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności (art. 782¹ § 1 pkt 2), a z kolei komornik odmówiłby wszczęcia postępowania egzekucyjnego (art. 797 § 1¹, art. 804 § 2 k.p.c.).

To ograniczenie badania kwestii przedawnienia do dokumentu niestety utrudnia wierzycielowi drogę do uzyskania zaspokojenia roszczenia, mnożąc kolejne postępowanie, generując czas i koszty z tym związane. Oczywiście w pewnej mierze ograniczenie wykazania przerwy biegu przedawnienia do dokumentu można uzasadnić charakterem postępowania klauzulowego i rodzajem posiadzeń, na których w większości wypadków klauzule są nadawane, czy też zakresem kompetencji komornika, który jeszcze do niedawna nie był uprawniony do badania zasadności i wymagalności roszczenia objętego tytułem wykonawczym i zasada ta nie doznawała wyjątku.

Dokonując oceny nowo wprowadzonych rozwiązań, uznać należy, że obecne unormowania wystawiają na próbę determinację wierzyciela, który po uzyskaniu tytułu egzekucyjnego jeśli nie uzyskał klauzuli wykonalności (art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c.) lub komornik odmówił wszczęcia egzekucji (art. 804 § 2 k.p.c.), musi po raz kolejny wytoczyć powództwo, tym razem o ustalenie, że jego roszczenie nie uległo przedawnieniu (art. 189 k.p.c.). Tego typu rozwiązania prawne prowadzą do zachwiania równowagi procesowej. Niesolidny dłużnik jest dalece bardziej chroniony niż dochodzący swoich roszczeń wierzyciel.

²⁶ Dochowanie wymogów co do formy jest uzależnione od tego, z jakiego rodzaju czynnością mamy do czynienia, np. czy jest to pozew, wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, czy wniosek o mediację. Zob. M. Jędrzejewska, *Wpływ czynności procesowych na bieg przedawnienia*, Warszawa 1984, s. 26 i n.

²⁷ Ustawa nie wymaga dla uznania roszczenia żadnej szczególnej formy; może ono nastąpić w sposób wyraźny lub dorozumiany. Fakt zapłacenia odsetek stanowi uznanie roszczenia. Tak: SN w postanowieniu z dnia 8 października 1982 r., sygn. I CZ 106/82, Legalis nr 23355.

Zarzut przedawnienia jako podstawa powództwa opozycyjnego po nowelizacji k.p.c. z 4 lipca 2019 r.

Uwagi ogólne

Nowe przepisy art. 782¹ § 1 pkt 2, art. 797 § 1¹, art. 804 § 2 k.p.c. i art. 825 pkt 1¹ k.p.c., wprowadzone nowelizacją z 2019 r., wpłyną na znaczne ograniczenie zastosowania powództwa opozycyjnego. Każdy z wymienionych przepisów w pewnym sensie eliminuje potrzebę wytoczenia tego powództwa przez dłużnika powództwa opozycyjnego, skoro ustawodawca wyposaża go w dużo szybsze i tańsze (czy raczej całkiem bezkosztowe) narzędzia prawne, a czyni to kosztem ochrony wierzyciela.

W obliczu nowych rozwiązań prawnych dłużnik nie ma potrzeby korzystania z powództwa opozycyjnego, żądając pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części w powołaniu na zarzut przedawnienia, skoro wierzyciel albo nie uzyska klauzuli wykonalności (art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c.), albo też jeśli uzyska, to komornik odmówi wszczęcia postępowania egzekucyjnego (art. 804 § 2 k.p.c.). Natomiast gdyby jednak postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte, to organ egzekucyjny na wniosek dłużnika po spełnieniu przesłanek z art. 825 pkt 1¹ k.p.c. umorzy postępowanie w całości lub części.

Dla zobrazowania postawionej tezy o istotnym ograniczeniu zastosowania powództwa opozycyjnego pomocne będzie przeanalizowanie trzech sytuacji, kiedy to do 21 sierpnia 2019 r. dłużnik podjąłby obronę w drodze tego powództwa, natomiast już po wejściu w życie nowelizacji z 4 lipca 2019 r. z pewnością tego nie uczyni.

Z kolei wierzyciel, który do 21 sierpnia 2019 r. mógł liczyć na urzeczywistnienie ochrony prawnej poprzez możliwość wyegzekwowania świadczenia określonego w tytule wykonawczym po uprzednim uzyskaniu klauzuli wykonalności, obecnie będzie musiał podjąć dodatkowy trud, wykazując dokumentem na potrzeby postępowania klauzulowego lub egzekucyjnego, że roszczenie objęte tytułem egzekucyjnym lub wykonawczym nie uległo przedawnieniu, a gdyby to było niemożliwe, wierzycielowi pozostaje wytoczenie powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.).

Odmowa nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności

Terminem początkowym na wytoczenie powództwa opozycyjnego jest moment, gdy tytułowi egzekucyjnemu zostanie nadana klauzula wykonalności. Na przeszkodzie w jej uzyskaniu może *de lege lata* stanąć art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c., zgodnie z którym sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności, jeżeli z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem wykonawczym roszczenie uległo przedawnieniu, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia.

Zakres kognicji sądu w postępowaniu klauzulowym do nowelizacji z 4 lipca 2019 r. z reguły ograniczał się do badania przez sąd, czy przedłożony przez wierzyciela dokument jest tytułem egzekucyjnym, a więc czy jest to dokument urzędowy określający zakres roszczenia wierzyciela i odpowiadający mu obowiązek dłużnika, jak również czy nadaje się do przymusowego wykonania. Postępowanie o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności nie ma bowiem charakteru postępowania rozpoznawczego i nie może go zastępować, co oznacza, że sąd nie bada merytorycznej zasadności roszczenia tak od strony podmiotowej, jak i przedmiotowej²⁸.

W wyniku nowelizacji z 4 lipca 2019 r. zakres kognicji sądu uległ zmianie, ponieważ począwszy od 21 sierpnia 2019 r. sąd bada, czy roszczenie objęte tytułem wykonawczym uległo przedawnieniu. Zwrócić w tym miejscu należy uwagę na wadliwą redakcję przepisu, ponieważ wierzyciel, występując o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, jeszcze nie dysponuje tytułem wykonawczym, tylko stara się go pozyskać²⁹. Natomiast zgodnie z art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. sąd ma ocenić, czy z treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte „tytułem wykonawczym” roszczenie uległo przedawnieniu. Jeśli intencją ustawodawcy było objęcie zakresem przedmiotowym tego przepisu wyłącznie sytuacji, gdy nowy wierzyciel nabył wierzytelność wynikającą z tytułu wykonawczego (art. 788 k.p.c.) i występuje o ponowne nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, ale tym razem na siebie jako na nabywcę wierzytelności, to dziwi lokalizacja tego unormowania³⁰.

Ewentualna obrona wierzyciela przed uwzględnieniem przez sąd przedawnienia została ograniczona do dokumentu. Uzasadnienie dla tego typu zabiegu ustawodawcy stanowi sformalizowany charakter postępowania klauzulowego i nadawanie tytułom egzekucyjnym klauzuli wykonalności z reguły na posiedzeniach niejawnych. Jeśli jednak sąd odmówi nadania tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, to wierzyciel zmuszony jest wytoczyć powództwo o ustalenie, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu (art. 189 k.p.c.). Zaskarżenie postanowienia sądu w drodze zażalenia nie jest odpowiednim środkiem praw-

²⁸ W postępowaniach poprzedzających postępowanie egzekucyjne (a więc m.in. w postępowaniu klauzulowym), a także w postępowaniu egzekucyjnym toczącym się przed organem egzekucyjnym (sądem, komornikiem) zarzut przedawnienia jest bezskuteczny, nie są to jednak właściwe postępowania, bowiem organy, przed którymi toczą się te postępowania, nie mają kompetencji do badania skuteczności materialnej roszczenia. Tak: SN w postanowieniu z dnia 18 stycznia 2019 r., sygn. III CZP 63/18, Legalis nr 1865169. Zob. też: E. Wengerek, *Przeciwegzekucyjne powództwa...*, s. 101 i n.; A. Marciniak, *Charakter prawny i skutki odmowy wszczęcia egzekucji w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2019, nr 12, s. 87.

²⁹ Zwraca na to uwagę m.in. H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, Lex/el, art. 782¹ k.p.c., teza 9.

³⁰ Gdyby przyjęć taką interpretację, to zakres przedmiotowy przepisu byłby wyjątkowo wąski.

nym³¹. Dopiero w toku tego procesu o ustalenie wierzyciel może wykazać za pomocą innych niż dokument środków dowodowych, że wierzytelność nie uległa przedawnieniu. Prawomocne oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie pozbawia wierzyciela prawa do wystąpienia z tym powództwem (art. 782¹ § 2 k.p.c.).

Jest to pierwsza z analizowanych sytuacji, gdy powództwo opozycyjne po nowelizacji z 4 lipca 2019 r. nie zostanie wytoczone. Przed nowelizacją natomiast to dłużnik żądałby pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub w części w powołaniu na fakt niweczący prawo, jakim jest przedawnienie (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Odmowa wszczęcia egzekucji

Z analizy orzecznictwa wynika, że dłużnik najczęściej korzysta z powództwa opozycyjnego, dopiero gdy wierzyciel wszczął postępowanie egzekucyjne, a nie gdy tytułowi egzekucyjnemu została nadana klauzula wykonalności³². Samo bowiem uzyskanie przez wierzyciela tytułu wykonawczego nie oznacza, że dojdzie do wszczęcia postępowania egzekucyjnego, zwłaszcza gdy dłużnik bezpośrednio po nadaniu klauzuli wykonalności lub też po złożeniu wniosku o klauzulę wykonalności spełni świadczenie. Gdyby jednak mimo spełnienia przez dłużnika świadczenia, przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym lub zaistnienia innego zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, wierzyciel wszczął postępowanie egzekucyjne, wówczas dłużnik przed nowelizacją z 4 lipca 2019 r. podejmował merytoryczną obronę w drodze powództwa opozycyjnego (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Natomiast po wejściu w życie art. 804 § 2 k.p.c., a więc od 21 sierpnia 2019 r., sytuacja uległa zmianie. Zgodnie z brzmieniem przywołanego przepisu organ egzekucyjny odmawia wszczęcia egzekucji, jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, że termin przedawnienia dochodzonego roszczenia upłynął, a wierzyciel nie przedłożył dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 1¹ k.p.c., a więc potwierdzającego, że doszło do przerwy biegu przedawnienia.

Jest to druga z sytuacji, w której w wyniku wprowadzenia nowych rozwiązań prawnych dłużnik nie wytoczy powództwa opozycyjnego w powołaniu na przedawnienie. Zaskarżenie przez wierzyciela postanowienia o odmowie wszczę-

³¹ Przedawnienie roszczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu uzasadnia nie wystąpienie z zażaleniem na nadanie klauzuli wykonalności, lecz wniesienie powództwa przeciwegzekucyjnego na podstawie art. 840 § 1 k.p.c. Tak: postanowienie SN z dnia 18 marca 1971 r., sygn. I CZ 110/70, Legalis nr 15287. W obowiązującym stanie prawnym wobec oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności wierzycielowi pozostaje obrona merytoryczna w drodze powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.).

³² Bliżej: A. Różalska, *Powództwa przeciwegzekucyjne jako środki obrony merytorycznej dłużnika. Powództwo opozycyjne*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1997, nr 27, s. 43 i n.; R. Frey, *Powództwa przeciwegzekucyjne w prawie polskim*, Kielce 2011, s. 11 i n.

cia postępowania egzekucyjnego w drodze odpowiednio skargi na postanowienie komornika czy zażalenia na postanowienie sądu nie zapewni wierzycielowi ochrony. Oba środki prawne służą jedynie obronie formalnej, a w ich rozpoznaniu nie ma miejsca na kwestie materialnoprawne³³. Można ewentualnie rozważyć sytuację, kiedy to wierzyciel zaskarży postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania egzekucyjnego w sytuacji, gdy przedłożył organowi egzekucyjnemu dokument, o którym mowa w art. 797 § 1¹ k.p.c., wykazując, że doszło do przerwy biegu przedawnienia, a z jakichś względów dokument ten nie zostałby przez organ egzekucyjny uwzględniony lub też np. w wyniku przeoczenia nie został wpięty do akt sprawy.

Obronę merytoryczną może wierzycielowi zapewnić powództwo o ustalenie, w toku którego – korzystając z otwartego katalogu środków dowodowych – będzie on mógł wykazać, że zaistniała przerwa biegu przedawnienia (art. 123 k.c.), a tym samym że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu.

Nowo wprowadzony art. 804 § 2 k.p.c. trudno pogodzić z wyrażoną w § 1 tego przepisu zasadą, zgodnie z którą organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności roszczenia objętego tytułem wykonawczym. Zadania te należą do kognicji sądu w postępowaniu rozpoznawczym.

Umorzenie postępowania egzekucyjnego na wniosek dłużnika

Warto także wspomnieć o kolejnym unormowaniu, które wyraźnie w miejsce powództwa opozycyjnego wprowadza dla dłużnika dużo łatwiejszy i co ważne – bezkosztowy środek prawny, jakim jest wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego.

Stosownie do art. 825 pkt 1¹ k.p.c. organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek, gdy zażąda tego dłużnik, jeżeli przed dniem złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji roszczenie objęte tytułem wykonawczym uległo przedawnieniu, a wierzyciel nie wykaże, że nastąpiło zdarzenie, wskutek którego bieg terminu przedawnienia został przerwany.

³³ Taki pogląd można było prezentować bez obawy o pomyłkę przed nowelizacją z 4 lipca 2019 r. Zob. postanowienie SN z dnia 18 marca 1971 r., sygn. I CZ 110/70, Legalis nr 15287. *De lege lata* w uwzględnieniu zmian w postępowaniu klauzulowym, tj. w wyniku wprowadzenia art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c. również podczas rozpoznawania zażalenia wierzyciela na postanowienie odmawiające nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności pojawi się kwestia przedawnienia, ale jej badanie powinno też ograniczyć się nie do badania przedawnienia jako takiego, a jedynie do oceny, czy wierzyciel – jak twierdzi – przedłożył organowi egzekucyjnemu dokument, o którym mowa w art. 797 § 1¹ k.p.c. Nie wydaje się, by w postępowaniu zażaleniowym było miejsce na ocenę, czy z przedłożonego dokumentu wynika, że doszło do przerwania biegu przedawnienia. Nie dotyczy to sytuacji ewidentnych, jak przedłożenie sądowi protokołu z postępowania pojednawczego, oświadczenia o uznaniu roszczenia podpisanego zgodnie z zasadami reprezentacji.

W tej sytuacji wystarczający jest wniosek dłużnika. Organ egzekucyjny dokonuje badania, podobnie jak czynił to na podstawie art. 804 § 2 k.p.c., i umarzając postępowanie egzekucyjne, zamyka formalnie wierzycielowi drogę do zaspokojenia wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym. W obliczu tego typu regulacji po co dłużnik miałby wytaczać powództwo opozycyjne, skoro tego samego typu skutek w postaci uniemożliwienia wierzycielowi skutecznego wyegzekwowania należnego mu świadczenia osiągnie w dużo łatwiejszy, szybszy i bezkosztowy sposób.

Jest to trzecia z sytuacji, w której do 21 sierpnia 2019 r. dłużnik musiałby skorzystać z obrony w drodze powództwa opozycyjnego, poddając wówczas pod rozstrzygnięcie sądu materialnoprawną i niejednokrotnie niełatwą do oceny kwestię przedawnienia objętego tytułem wykonawczym świadczenia³⁴.

Wnioski

Analiza przepisów art. 782¹ § 1 pkt 2 oraz art. 804 § 2 k.p.c. wskazuje na zaistnienie aktywności dłużnika działaniem z urzędu sądu lub organu egzekucyjnego. To wierzyciel, o ile oczywiście chce wyegzekwować świadczenie określone odpowiednio w tytule egzekucyjnym (art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c.) lub w tytule wykonawczym (art. 804 § 2 k.p.c.), powinien podjąć dodatkową aktywność w postaci wytoczenia powództwa o ustalenie, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu (art. 189 k.p.c.).

Przedstawiona analiza pozwala na obronę tezy, że mimo dopuszczalności powództwa opozycyjnego po nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, a przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, po wszczęciu postępowania egzekucyjnego lub w jego toku, obecnie albo sąd, albo organ egzekucyjny, działając z urzędu, wyręcza dłużnika, ewentualnie wystarczającą aktywnością dłużnika będzie złożenie wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego (art. 825 pkt 1¹ k.p.c.). Mimo formalnej dopuszczalności powództwa opozycyjnego dłużnik nie ma potrzeby jego wytaczania, bo działanie organu egzekucyjnego z urzędu (art. 804 § 2 k.p.c.) lub na wniosek dłużnika (art. 825 pkt 1¹ k.p.c.) chroni go w wystarczającym stopniu.

Podsumowanie

Ograniczenie zastosowania powództwa opozycyjnego w powołaniu na przedawnienie zapoczątkowały zmiany k.c., które spowodowały badanie przez sąd

³⁴ Sposób liczenia upływu terminu przedawnienia może wywołać szereg wątpliwości w praktyce. Zob. szerzej: P. Machnikowski, *O potrzebie zmiany przepisów normujących przedawnienie*, „Państwo i Prawo” 2018, z. 6, s. 109 i n.; M. Krajewski, *Zamiany regulacji przedawnienia rozszczeń*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 12, s. 13 i n.

z urzędu przedawnienia roszczeń przeciwko konsumentom (art. 117 § 2¹ k.c.). Zmiany te nie uzasadniały jednak nałożenia na sąd w postępowaniu klauzulowym i komornika w postępowaniu egzekucyjnym obowiązku badania przedawnienia z urzędu. Efektem nowo wprowadzonych rozwiązań prawnych, oprócz szeregu wątpliwości interpretacyjnych, jest nadmierna ochrona dłużnika kosztem wierzyciela, bo tylko wierzyciel na wypadek odmowy nadania klauzuli wykonalności (art. 782¹ § 1 pkt 2 k.p.c.) będzie zmuszony do wytoczenia powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.) dla wykazania, że roszczenie objęte tytułem egzekucyjnym nie jest przedawnione. Do podobnej aktywności będzie zmuszony wierzyciel, gdy komornik odmówi wszczęcia postępowania egzekucyjnego (art. 804 § 2 k.p.c.) lub umorzy postępowanie egzekucyjne na wniosek dłużnika (art. 825 pkt 1¹ k.p.c.). We wszystkich tych sytuacjach, w których uprzednio to dłużnik domagał się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w powołaniu na przedawnienie, teraz działania musi podejmować wierzyciel. Trudno więc oprzeć się wrażeniu, że nowe rozwiązania prawne wyręczają dłużnika.

Nowe przepisy (art. 782¹ § 1 pkt 2, art. 797 § 1¹, art. 804 § 2 i art. 825 pkt 1¹ k.p.c.) nie wpływają na sprawniejsze uzyskanie ochrony prawnej, a wręcz przeciwnie, poprzez iluzoryczne usprawnienia w zasadzie eliminują powództwo opozycyjne, dublując postępowania. W miejsce powództwa opozycyjnego wytaczonego przez dłużnika przed nowelizacją z 4 lipca 2019 r. po nowelizacji wierzyciel wytacza powództwo o ustalenie (art. 189 k.p.c.).

Ostateczna ocena wprowadzonych nowelizacją z dnia 4 lipca 2019 r. rozwiązań prawnych wymaga czasu, jednak już na tym etapie można stwierdzić, że powództwo opozycyjne jako merytoryczny środek obrony dłużnika mocno straci na znaczeniu na rzecz wytaczanego przez wierzyciela powództwa o ustalenie, że objęta tytułem egzekucyjnym wierzytelność nie uległa przedawnieniu (art. 189 k.p.c.). Natomiast badanie przedawnienia przez sąd w postępowaniu klauzulowym, a zwłaszcza przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym, w praktyce stosowania prawa będzie budziło znaczne wątpliwości interpretacyjne. Nieprzypadkowo ustawodawca pozostawiał sądowi niemal na zasadzie wyłączności badanie zagadnień materialnoprawnych w postępowaniu rozpoznawczym. Słusznie zauważa H. Pietrkowski, że granica poszerzania możliwości badania w postępowaniu klauzulowym kwestii materialnoprawnych została przez ustawodawcę przekroczona³⁵. Powierzenie natomiast komornikowi badania przedawnienia w ogóle nie powinno mieć miejsca. Rozwiązaniem obecnej sytuacji jest uchylenie wadliwych rozwiązań prawnych.

³⁵ H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I, red. T. Zembruski, Warszawa 2020, s. 1479.

Bibliografia

- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa 2019.
- Frey R., *Powództwa przeciwegzekucyjne w prawie polskim*, Kielce 2011.
- Gwiadomorski J., *Podstawowe problemy przedawnienia*, „Nowe Prawo” 1955, nr 1.
- Gwiadomorski J., *Przedawnienie czy zarzut przedawnienia?*, „Nowe Prawo” 1955, nr 4.
- Jędrzejewska M., *Wpływ czynności procesowych na bieg przedawnienia*, Warszawa 1984.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, red. T. Szanciło, Warszawa 2019.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Warszawa 2019.
- Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I, red. T. Zembrzuski, Warszawa 2020.
- Krajewski M., *Zamiany regulacji przedawnienia roszczeń*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 12.
- Machnikowski P., *Nowelizacja przepisów Kodeksu cywilnego o przedawnieniu roszczeń*, „Przegląd Sądowy” 2018, nr 9.
- Machnikowski P., *O potrzebie zmiany przepisów normujących przedawnienie*, „Państwo i Prawo” 2018, z. 6.
- Marciniak A., *Charakter prawny i skutki odmowy wszczęcia egzekucji w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2019, nr 12.
- Niedużak A., *Glosa do wyroku SN z dnia 19 sierpnia 2004 r.*, „Przegląd Sądowy” 2005, nr 10.
- Pałdyna T., *Przedawnienie w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2009.
- Różalska A., *Powództwa przeciwegzekucyjne jako środki obrony merytorycznej dłużnika. Powództwo opozycyjne*, „Problemy Egzekucji Sądowej” 1997, nr 27.
- Stępień-Sporek A., Sporek F., *Przedawnienie i terminy zawite*, Warszawa 2009.
- Torbus A., *Wpływ przedawnienia roszczenia stwierdzonego tytułem wykonawczym na bieg postępowania egzekucyjnego*, referat wygłoszony 29 listopada 2019 r. w Krakowie na Konferencji „Sądowe postępowanie egzekucyjne. Nowe rozwiązania prawne”.
- Wengerek E., *Przeciwegzekucyjne powództwa dłużnika*, Warszawa 1967.
- Wielgus K., *Nowelizacja instytucji przedawnienia w polskim kodeksie cywilnym z 13 kwietnia 2018 r. – analiza prawna*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2019, nr 2.
- Wilejczyk M., *Nadużycie zarzutu przedawnienia przez dłużnika czy nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia ze względu na szczególne okoliczności leżące po stronie wierzyciela – uwagi de lege ferenda*, „Monitor Prawniczy” 2014, nr 5.
- Zoll F., *Glosa do orzeczenia SN z dnia 10 marca 1993 r., III CZP 8/93*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 5.

Streszczenie

W artykule traktującym o zarzucie przedawnienia jako podstawie powództwa opozycyjnego autorka analizuje wpływ zmian k.p.c. na zakres zastosowania tego środka prawnego w praktyce prawa. Przedmiotem jej zainteresowania jest rozstrzygnięcie, czy zmiany k.p.c. dokonane ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. wpłynęły na usprawnienie postępowania cywilnego, czy też jedynie ograniczyły dotychczasowe, dobrze funkcjonujące rozwiązania prawne. Dla właściwego przedstawienia tytułowego zagadnienia autorka w pierwszej kolejności omówiła poprzedni stan prawny, przybliżając istotę i charakter prawny powództwa opozycyjnego, a następnie dokonała analizy i oceny istniejących rozwiązań. Jak wynika z przeprowadzonej analizy, skutkiem dodania

do k.p.c. artykułów 782¹ § 1 pkt 2, art. 797 § 1¹ oraz art. 804 § 2 jest znaczne ograniczenie możliwości zastosowania instytucji powództwa opozycyjnego. Sąd oraz komornik sądowy, badając przedawnienie z urzędu, wyręczają dłużnika, który nie musi w ten sposób podejmować merytorycznej obrony za pomocą powództwa opozycyjnego. W ocenie autorki efektem nowo wprowadzonych rozwiązań prawnych, oprócz szeregu wątpliwości interpretacyjnych, jest więc nadmierna ochrona dłużnika kosztem wierzyciela, na którego nałożone zostały nowe obowiązki mające na celu wykazanie, że nastąpiło przerwanie biegu terminu przedawnienia, co jej zdaniem prowadzi do zachwiania równowagi procesowej stron.

Słowa kluczowe: przedawnienie, zarzut przedawnienia, powództwo opozycyjne

**PLEA OF LIMITATION OF ACTION AS THE BASIS FOR
A DEBTOR'S ACTION AGAINST ENFORCEMENT IN THE FACE
OF AMENDMENTS TO THE CODE OF CIVIL PROCEDURE
(STREAMLINING OF PROCEEDINGS
OR LIMITING EXISTING LEGAL SOLUTIONS)**

Summary

In the article dealing with the plea of limitation of action as the basis for a debtor's action against enforcement, the author analysed the impact of amendments to the Code of Civil Procedure on the scope of application of this legal measure in the practice of applying the law. The author's matter of concern is to decide whether changes to the CCP made by the Act of 4 July 2019 influenced the improvement of civil proceedings or only limited existing, well-functioning legal solutions. To present the issue mentioned in the title of the article properly the author first discusses the previous legal status, introducing the essence and legal nature of the debtor's action against enforcement, and then analysed and evaluated the existing solutions. The conducted analysis indicated that the effect of adding articles 782¹ § 1 point 2, 797 § 1¹ and art. 804 § 2 of the CCP to the Code of Civil Procedure there is a significant reduction in the use of debtor's action against enforcement. The court and the court enforcement officer, when examining the limitation period ex officio, do their part to the debtor, who is not obliged to undertake substantive defence using debtor's action against enforcement. In author's opinion, the effect of the newly introduced legal solutions, in addition to a number of interpretative doubts, is therefore excessive protection of the debtor at the expense of the creditor, on whom new obligations have been imposed in order to prove that the limitation period has been interrupted, which in her opinion leads to imbalance between the parties in the process.

Keywords: limitation, plea of limitation of action, debtor's action against enforcement